

Адамовіч Г. Я.

“Сон цёмны ўсё мацнее”

«СОН ЦЁМНЫ ЎСЁ МАЦНЕЕ...», пераклад Б. верша П.Верлена «Ungrandsommeil noir» са зб. «Мудрасць» (1881). Датуецца прыблізна 1911–12. Калі ў першых зборніках П.Верлена адчувальны выхад да святла і зорак (сонца, месяца), да радасці і кахання, то ў зб. «Мудрасць» – вяртанне да цёмнага сну, у склеп, у цішыню і спакой. Калі раней лейтматывам звінеў радок: «Снуй, сэрца, мары!» («Глянь: месяц бледны...»), цяпер шлях ідзе ў іншым кірунку, у новыя пакуты і згубы: «О, дайце цішы... цішы...». Верш адметна дэкадэнцкі, што выяўляецца адразу ў 1-й страфе: у ім гучаць матывы руйнавання жыцця, прадчування небяспекі, адмаўлення ад руху і чакання смерці, што ўвогуле характарызавала стан еўрап. культуры і цывілізацыі напярэканцы 19 ст. Сярод кірункаў у л-ры дэкадансу вылучаецца сімвалізм: верш уяўляе «лес сімвалаў» (тэрмін Д.Меражкоўскага). Першы радок 3-й страфы «Я – нібы ў склепе зыбка...» паўстае шматзначным сімвалам. Калыска – сімвал безабароннай, крохкай душы паэта, якая прагне кахання, пяшчоты. Склеп – сімвал варожага свету, халоднага, няўмольнага, які часта выступае ў абліччы смерці. «...ў склепе зыбка», калыска, «каторую калыша чыясь рука няшыбка», – сімвал становішча паэта ў свеце, безабароннага жыцця ў няўмольных цюках лёсу. У час знаходжання ў турме П.Верлен звярнуўся да хрысц. веры. Паэт просіць, быццам апошняя ласкі: «О, дайце цішы... цішы...». А калі гэты рух, ледзь бачны, спыніцца? На гэта пытанне нібыта даў свой адказ рус. паэт І.Аненскі: «Смычок все понял, он затих, // А в скрипке эхо все держалось... // И было мукою для них, // Что людям музыкой казалось».

Б. таксама шмат часу аддаваў роздумам над пакутлівымі пытаннямі пра становішча паэта, чалавека ў свеце, які зрушаны, небяспечны, варожы, прычым яго адказы ўскладняла невылечная хвароба. Аб гэтым сведчаць вершы Б.: «Ой, чаму я стаў паэтам...», «Даўно ўжо цела я хварэю...», «Калі зваліў дужы Геракл у пыл Антэя...». Пытанні сэнсу чалавечага існавання ў час, калі само жыццё, здавалася б, губляла сэнс, у 2-е дзесяцігоддзе 20 ст. былі надзвычай актуальнымі. У гэтым сэнсе маральна-этычныя пошукі П.Верлена, які сядзеў у турме, і лад думак смяротна хворага бел. паэта ў пэўным сэнсе былі сугучныя. Толькі франц. паэт выступіў як паэт-дэкадэнт, адказы якога на экзістэнцыйныя пытанні былі несучаснымі, а Б. выявіў сябе як паэт-рэаліст. Верш П.Верлена стаў для бел. паэта момантам адштурхоўвання – Б. пераймае і перастварае верленаўскія матывы і вобразы ва ўласнай творчасці і разам з тым адштурхоўваецца ад іх, каб ісці далей, каб выявіць непаўторнасць асабістага светаўспрымання, проціпаставіць яму склад іншых думак, іншы настрой, іншыя арыенціры. Франц. паэт знаходзіць спачуванне ў тым, што па сваёй прыродзе не мае мовы – у звароце да Бога. Адчуванне сваёй безабароннасці ў яго прыўнесенае звонку – са стану цывілізацыі, прадчування канца веку. У Б. – знутры, ад слабага здароўя свайго і блізкіх. У

навакольным свеце ён шукае прытулку і знаходзіць у ім сваю апору: «І толькі на цябе надзея, край родны мой», «Не будзеш цяжкая ты сыну свайму, зямля...», «Радзімая зямля, прынікнуў я к табе, // І бодрасць ты ўліла ў слабеючыя жылы...», «Сэрца ные, сэрца кроіцца ад болю, — // Ой, пайду я з цеснай хаты ў тое поле...». Сімвалы Б. – гэта сыноўняе слова падзякі роднай зямлі, Бацькаўшчыне, гэта слова мацярынскай любові да сучаснікаў і нашчадкаў. Але зноў настрой разгубленасці загучаў у Б., што вяртае да верша П.Верлена: «Не куй ты, шэрая зязюля, // Сумным гукам у бары...», «Бледны, хілы, ўсё ж люблю я...». І ўжо не толькі зямля, але і мастацтва стала служыць апорай асуджанаму хваробай чалавеку. І ў апошнія моманты жыцця, калі на стала перад ложкам ужо ляжала папера са словамі «Маладому вераб'ю блага...», у імгненні найвышэйшага адчаю, калі, здавалася б, гучалі словы з П.Верлена «О, дайце цішы... цішы...», Б. не здаваўся: «Я не самотны, я кнігу маю...».

Упершыню — «Творы», т. 1, 1927; апублікаваны з аўтаграфу.